

В. Синегубов,
доктор юридичних наук, доцент,
начальник Харківської обласної військової адміністрації

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ УКРАЇНОЮ ДИРЕКТИВИ ЄС 2019/1023 ПРО ПРЕВЕНТИВНУ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЮ: ФОН, СТАН ТА ВИКЛИКИ

Постановка проблеми. Економічна стабільність будь-якої держави значною мірою залежить від ефективності системи правового регулювання неплатоспроможності та механізмів, спрямованих на підтримку суб'єктів підприємницької діяльності, які стикаються з фінансовими труднощами. Превентивна реструктуризація, як інструмент, орієнтований на раннє виявлення проблем і збереження життєздатних компаній, відіграє ключову роль у мінімізації негативних наслідків економічних криз і забезпеченні стабільного розвитку бізнесу.

Відповідно до положень Розділу 20 «Підприємництво та промислова політика» Звіту 2024 року щодо України в рамках Комунікації ЄС про політику розширення ЄС, основними пріоритетними напрямками для подальшого вдосконалення політики України в сфері покращення операційного середовища для мікро-, малого та середнього підприємства (далі – ММСП) є створення сумісного з ЄС підходу до регулювання процедур банкрутства та реструктуризації, що має враховувати інтереси боржників та кредиторів, бути спрямованим на підтримку підприємців, що зазнали неплатоспроможності чи її загрози. Відповідний підхід також має передбачати можливість «другого шансу», тобто можливість швидкого відновлення економічної активності та створення нових можливостей, враховувати засади «зеленої» економіки та політики підтримки інновацій тощо

[1]. Інтеграція європейських стандартів у сфері превентивної реструктуризації є стратегічним пріоритетом для України з урахуванням сталого розвитку. Вона спрямована не лише на виконання міжнародних зобов'язань, а й на розвиток ефективного економіко-правового середовища, здатного підтримувати національний бізнес та сприяти зростанню інвестиційної привабливості країни.

В країнах Європейського Союзу, завдяки прийняттю Директиви ЄС 2019/1023, вдалося закласти правові основи для гармонізації процедур реструктуризації, акцентуючи увагу на превентивному підході, прозорості, гнучкості та доступності. Для України, яка перебуває у стані активної інтеграції до європейської спільноти, імплементація цієї Директиви є важливим етапом у процесі модернізації правової системи. Виконуючи умови Угоди про асоціацію з ЄС, а також положення Меморандуму про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом від 16 січня 2023 року, Україна зобов'язалася вдосконалити процедури в сфері банкрутства юридичних і фізичних осіб. Прийняття Закону № 3985-IX, що адаптує положення Директиви до національного контексту, створює нові можливості для вдосконалення регулювання процедур неплатоспроможності, запобігання фінансовим кризам, сприяння стабільності економіки в умовах глобальних викликів та війни.

Стан дослідження. Характеристика систем попередження

неплатоспроможні та банкрутства, оцінка імплементації Директиви ЄС 2019/1023 здійснювалась іноземними вченими, зокрема: Р. Борк [2], Ф. Гарсімартін [3], М. Енгельберг, С. Гетлін, Я. Бех, К. Зоммер Єнсен [4], Р. Мокал [5], С. Мадаус [6], Т. Ріхтер, А. Тері [7], Е. Санджуан [8], Д. Скаурадзун [9] та багато інших дослідників. Окрема увага ними приділяється оцінці чинних систем раннього попередження, їх впровадженню у законодавство, гармонізації національного законодавства держав-членів ЄС у сфері реструктуризації, особливості адаптації відповідного законодавства під час пандемії COVID-19 та після неї, яка слугувала певним поштовхом до змін бачення процедур неплатоспроможності, пріоритетам при реформуванні законодавства про реструктуризацію, характерним особливостям запропонованих рамок, як от: баланс інтересів сторін, проведення тесту на найкращі інтереси кредитора, міжкласовий механізм придушення при затвердженні плану реструктуризації [10]. Науковці також відзначали по окремі складності гармонізації законодавства відповідно до рамок реструктуризації, що визначені Директивою ЄС 2019/1023 [11, с. 130].

Теоретичний та практичний аналіз різних аспектів превентивної реструктуризації здійснювався українськими вченими, серед яких маємо відзначити дослідження Я. Гринчишина [12], В. Дерлюка [13], Л. Завідної, І. Миколайчука, Є. Намлієвої [14], О. Кононова [15; 16], Р. Полякова [17; 18], В. Поєдинок, І. Коваленка [19], В. Філатова [20]. У наукових роботах зазначених вчених здійснювався порівняльно-правовий аналіз систем неплатоспроможності деяких країн, зокрема, Німеччини, аналіз інструментів захисту прав кредиторів, формування класів кредиторів, особливостей судових процедур про неплатоспроможність, перспектив, позитивних сторін та стану імплементації превентивної реструктуризації, проблем недосконалості засобів досу-

дового врегулювання. Вцілому українські науковці приходили до висновків про необхідність модернізації національної системи неплатоспроможності у бік відновлення платоспроможності, розширення можливостей до позасудового врегулювання, оцінювали стан та перспективи гармонізації національного законодавства з законодавством ЄС та окремими країнами. Зокрема О. Кононов та Я. Гринчишин досліджували превентивну реструктуризацію до прийняття Закону № 3985-IX. Водночас актуальною є оцінка подальшої імплементації до національного законодавства рамок, визначених Директивою ЄС 2019/1023, метою якої є побудова доступних, ефективних систем раннього попередження, які будуть адаптовані до національних особливостей. Оцінка відповідності зазначеним рамкам прийнятого Закону №3985-IX в українській юридичній науці майже не представлена, хоча окремими спеціалістами з практичної сфери здійснювався огляд та аналіз його окремих положень [21]. Важливими є інструменти виявлення та припинення зловживань з боку боржників, адаптація судових процедур у справах про неплатоспроможність та банкрутство, в першу чергу, через диференційований підхід до раннього попередження та їх доступність з урахуванням особливостей мікро-, малого, середнього підприємництва. Незважаючи на значний внесок українських вчених у дослідження питань неплатоспроможності та банкрутства, зважаючи на останні зміни до КУзПБ та сучасний національний контекст європейської інтеграції у складних умовах військової агресії, значний ризик для суб'єктів підприємництва втратити можливість здійснювати діяльність на безперервній основі, впровадження системи раннього попередження та її ефективність є актуальним теоретичним та практичним завданням.

Мета статті полягає в розкритті імплементації Україною систем раннього попередження; характеристики

адаптованої моделі превентивної реструктуризації в Україні шляхом імплементації Директиви ЄС 2019/1023 у національне законодавство України через Закон № 3985-IX; характеристики новацій українського законодавства у сфері превентивної реструктуризації та визначенні ключових викликів, пов'язаних із подальшою деталізацією процедур, впровадженням механізмів раннього попередження та забезпеченням їх доступності для всіх суб'єктів економічної діяльності з акцентом на ММСП, зокрема в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу.

У 2023 році між Україною як позичальником, Національним банком України як агентом позичальника та ЄС як кредитором укладено Кредитну угоду та Меморандум про взаєморозуміння від 16 січня 2023 року. Відповідно до п. 3 підрозділу «Макрофінансова стабільність» розділу «Умови політики» Додатку I до Меморандуму «Вимоги до звітності та умови політики» вдосконалення режимів банкрутства юридичних осіб (корпоративного банкрутства) та неплатоспроможності фізичних осіб шляхом підготовки законодавства, яке дозволяє фізичним особам повне погашення боргу відповідно до основних принципів Директиви ЄС 2019/1023 про превентивну реструктуризацію, і шляхом ухвалення дорожньої карти для діяльності з розбудови потенціалу для підтримки впровадження кодексу про банкрутство було однією з умов для отримання Україною другого та наступних грошових траншів за згаданою Кредитною угодою (перший транш Україна отримала одразу після підписання Меморандуму – 17 січня 2023 року) [23].

Нормативні та інституційні рамки для подальшої адаптації українського законодавства про неплатоспроможність та банкрутство наразі, насамперед, визначаються Директивою ЄС 2019/1023, яка стала керівною для розробки та реалізації Дорожньої

карти щодо діяльності з розбудови потенціалу для підтримки впровадження Кодексу України з процедур банкрутства, яка направлена на формування і реалізацію державної політики у сфері банкрутства/неплатоспроможності відповідно до кращих міжнародних порівняльних практик та принципів ЄС, посилення торговельно-економічних відносин і подальшої європейської інтеграції України. Так, Розділ IV Дорожньої карти зосереджений на аналізі, оцінці та коригуванні політики у сфері банкрутства та неплатоспроможності на основі фактичних показників її реалізації, застосовуючи науково обґрунтований підхід. Напрямки реформ визначатимуться залежно від отриманих даних та їх динаміки. Зокрема, Директива ЄС 2019/1023, яку має бути імplementовано в українське законодавство, зобов'язує держави створити систему збору та аналізу даних про механізми превентивної реструктуризації. У свою чергу, Розділ V спрямований на гармонізацію національного законодавства у сфері банкрутства та неплатоспроможності з правом ЄС для забезпечення якісного та ефективного регулювання цієї сфери. Наприклад, Департаменту з питань банкрутства Міністерства юстиції України доручено до грудня 2024 року розробити методіку оцінювання ефективності процедур банкрутства, методологію їх застосування, включаючи систему релевантних індикаторів, сформувавши концептуальні засади збору та систематизації даних щодо процедур неплатоспроможності та банкрутства [24]. Незважаючи на певні кроки (наприклад, у 2024 році була введена в тестову експлуатацію автоматизована система «Банкрутство та неплатоспроможність», що спрямована на підвищення прозорості та зручності доступу до даних про процедури, а також їх систематизацію для подальшого аналізу), комплексна методика з релевантними індикаторами знаходиться на стадії розробки.

У контексті реформування національної системи неплатоспроможності доцільно звернутися до Матриці реформ в Україні 2024 року, що включає заходи, пов'язані з виконанням рекомендацій міжнародних партнерів, що підтримують програми макрофінансової допомоги Україні. Кластер 1 «Основи процесу вступу до ЄС» Матриці реформ 2024 визначає важливу мету: наявність функціонуючої ринкової економіки як умови Світового Банку, ЄС фінансової підтримки економіки України від ЄС Ukraine Facility 2024–2027. Внесення змін до КУзПБ, направлені на оздоровлення підприємств, що опинились у стані неплатоспроможності чи її загрози, мають передбачати систему запобігання неплатоспроможності та інструменти раннього попередження для суб'єктів підприємницької діяльності відповідно до принципів Директиви ЄС 2019/1023, для чого є важливими засоби своєчасного виявлення ознак кризи на підприємстві, додаткових можливостей для відновлення платоспроможності компаній. Особлива увага має бути приділена доступності інформації про механізми запобігання неплатоспроможності та раннього попередження [25]. Водночас, саме Компонент 1 реформ за Планом Ukraine Facility 2024–2027 пов'язаний із транспонуванням Директиви ЄС 2019/1023 [26; 27].

Реформи, які мають бути проведені в рамках Компоненту 1, є Реформа 2 банкрутства та неплатоспроможності і виконання судових рішень. В обґрунтування пріоритету зазначено, що провадження у справах про банкрутство (неплатоспроможність) визначає ключові показники для оцінки інвесторами, представниками бізнесу та фінансовими установами ефективності судової системи та рівня захисту права власності. Врахування при удосконаленні українського законодавства у сфері неплатоспроможності та банкрутства передбачених Директивою ЄС 2019/1023 рамок превен-

тивної реструктуризації сприятимуть більш надійній системі попередження банкрутства в Україні та євроінтеграції у сфері правосуддя. Створення ефективної правової та інституційної бази для превентивної реструктуризації також дасть змогу платоспроможним боржникам, які зазнають фінансових труднощів, зберегти свою економічну життєздатність і цінність для кредиторів, відіграватиме важливу роль у загальному економічному зростанні та відновленні програми Macro-Financial Assistance, що визначає окремий новий механізм. Призначення механізму є комплексним: підтримка відновлення, реконструкції та модернізації України, підтримка фінансових потреб України для надання можливостей уряду надавати державні послуги безперебійно, залучення інвестицій у приватний сектор України для швидкого економічного відновлення та реконструкції, підтримка в Україні реформ, що необхідні на шляху до вступу в ЄС, підтримка українського суспільства, надання допомоги у подоланні соціальних наслідків війни [28; 29].

Планом Ukraine Facility 2024–2027 у межах удосконалення процедур банкрутства, запровадження систем запобігання неплатоспроможності та раннього попередження для суб'єктів підприємницької діяльності відповідно до Директиви ЄС 2019/1023 окрема увага приділена необхідності впровадження спрощених процедур банкрутства для мікро-, малих та середніх підприємств (ММСП). Планом передбачено зобов'язання України щодо ухвалення та набрання чинності Законом України, відповідних підзаконних актів, що спрямовані на вдосконалення процедур банкрутства, запровадження системи запобігання неплатоспроможності та інструментів раннього попередження до кінця 2024 року відповідно до рамок Директиви ЄС 2019/1023 (Закон № 3985-ІХ, огляд якого буде наведений нижче). Серед іншого, реформа

спрямована на посилення та розширення кола превентивних та спрощених процедур з метою саме відновлення платоспроможності боржників та запобігання їх банкрутству. Набуває значення пошук інструментів своєчасного виявлення ознак кризи суб'єктів господарювання та засобів забезпечення для них доступності інформації про відповідні механізми та гарантування доступності цих механізмів. Планування та оцінка відповідних реформ передбачають чіткі індикатори. Зокрема Реформа 2 «Реформи банкрутства та неплатоспроможності і виконання судових рішень» передбачає такі індикатори виконання: «набрало чинності законодавство щодо удосконалення режиму банкрутства та неплатоспроможності»; «набрало чинності законодавство щодо спрощених процедур банкрутства для мікро-, малих і середніх підприємств»; «покращення виконання судових рішень»; «набрав чинності закон щодо цифровізації виконавчого провадження»; «працює система збору даних про виконання судових рішень»; «функціонує оновлена ІТ-система виконання судових рішень» тощо [30].

Особливого значення система раннього попередження набуває в умовах воєнного стану, коли ММСП, що формують основу економіки України, стикаються з масштабними викликами: дефіцит фінансування, втрата ринків збуту, пошкодження виробничої інфраструктури та боргове навантаження. У таких умовах застосування ефективних процедур превентивної реструктуризації є критично важливим для збереження їхнього господарського потенціалу та забезпечення стабільності економіки. Директива ЄС 2019/1023 ставить акцент на інтеграції превентивних заходів, які, на відміну від традиційних процедур банкрутства, є менш тривалими та витратними. Запровадження цих механізмів в Україні дозволить забезпечити баланс інтересів борж-

ників і кредиторів, підтримати підприємства у фінансових труднощах, стимулювати економічне зростання та інтеграцію країни до спільного європейського ринку. Крім того, успішна адаптація положень Директиви ЄС 2019/1023 вимагає не лише внесення змін до законодавства, але й створення відповідної інфраструктури, зокрема системи раннього попередження, залучення компетентних фахівців для підтримки боржників, розробки стандартів оцінки ризиків і механізмів моніторингу їх ефективності. В умовах війни та відновлення економіки особливо важливо забезпечити доступність процедур реструктуризації для бізнесу будь-якого масштабу, а також гармонізувати нові положення з уже існуючими положеннями національного законодавства.

22 жовтня 2024 року Президент України підписав Закон України «Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства та деяких інших законодавчих актів України щодо імплементації Директиви Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу 2019/1023 та запровадження процедур превентивної реструктуризації», яким не лише було доповнено Кодекс України з процедур банкрутства (КУзПБ), але й внесено зміни до вже чинних норм, у зв'язку з чим Закон набирає чинності через 3 місяці з дня його опублікування, крім положень про превентивну реструктуризацію, які вводяться в дію через 6 місяців з дня набрання чинності цим Законом [31].

Законом № 3985-IX КУзПБ доповнено книгою третьою «Превентивна реструктуризація», яку складають: розділ I присвячений загальним положенням; розділ II – регулюванню діяльності адміністратора превентивної реструктуризації; розділ III – відкриттю процедури превентивної реструктуризації; розділ IV – регулюванню діяльності боржника та вчинення ним правочинів у процедурі

превентивної реструктуризації; розділ V – плану превентивної реструктуризації; розділ VI – затвердженню та виконанню плану превентивної реструктуризації; розділ VII – закриттю процедури превентивної реструктуризації; розділ VIII – спрощеній процедурі превентивної реструктуризації.

Ключові зміни до законодавства України про банкрутство в контексті прийняття Закону № 3985-IX узагальнено наведені у Таблиці 4.

Відзначимо, що співавторами та розробниками Закону № 3985-IX, серед основних цілей Директиви ЄС 2019/1023 визначено уніфікацію європейських правил з недопущення банкрутства та реструктуризації заборгованості, здешевлення процедури превентивної реструктуризації порівняно з процедурою банкрутства, скорочення строків надання бізнесу «другого шансу» тощо [32]. Відносно доступності, спрощення та диференціації процедур директор Департаменту з питань банкрутства Міністерства юстиції України відзначав про відсутність у чинній на той час редакції КУзПБ окремого підходу та розв'язання специфічних проблем у галузі неплатоспроможності для мікро-, малих та середніх підприємств як основи розвиненої економіки, що пов'язані з темпоральною та фінансовою доступністю для дрібних боржників юрисдикційної реструктуризації, а без процедур для ММСП щодо надання «другого шансу» неможливо забезпечити економічну стійкість, економічне зростання в державі [33]. Закон № 3985-IX включає певні положення, що визначають особливості для суб'єктів мікро- та малого підприємства (ММП). Зокрема, спеціальний державний орган у сфері запобігання неплатоспроможності має визначити та затвердити типові форми планів превентивної реструктуризації для суб'єктів ММП, відповідний веб-сайт має містити інформаційні матеріали, методичні рекомендації та контрольний перелік умов для підготовки пла-

нів превентивної реструктуризації, які мають бути адаптованими до особливостей (ч. 2,3 ст. 3 КУзПБ).

Вартість послуг адміністратора превентивної реструктуризації адаптована під розміри підприємництва, зокрема три розміри мінімальної заробітної плати за кожний місяць виконання адміністратором превентивної реструктуризації повноважень щодо боржника для суб'єкта ММП. Відповідний розмір вартості для будь-якого суб'єкта ММСП та великого підприємства може бути змінений в залежності від прогнозу тривалості процедури, трудозатрат адміністратора, обсягу повноважень відповідно до плану, від складності справи, фінансового стану боржника, а також того, яким чином вартість послуг вплине на можливість виконання плану (концепції) превентивної реструктуризації. Статус боржника як суб'єкта ММП є окремим критерієм для зміни вартості послуг. Підстави для відповідної зміни повинні бути обґрунтованими заявником із зазначенням врахованих обставини (ч. 8 ст. 33-2 КУзПБ). Також статус боржника як суб'єкта ММП надає право під час подачі заяви про відкриття процедури превентивної реструктуризації подати концепцію превентивної реструктуризації. У цьому випадку боржник розробляє план за участю адміністратора превентивної реструктуризації (ч. 6 ст. 33-4 КУзПБ). Водночас інших чітко диференційованих процедур раннього попередження для ММП або ММСП не визначено. У цьому контексті слід припустити, що типові плани превентивної реструктуризації, які мають бути розміщені на сайті державного органу з питань банкрутства на момент опублікування цієї статті, мають забезпечувати можливість враховувати статус ММП та рамки Директиви ЄС 2019/1023 на спрощення процедур для них.

Окремо варто зауважити, що в контексті імплементації Директиви ЄС 2019/1023 важливим аспектом є вибір моделі системи раннього

Таблиця 4

Новели законодавства України про банкрутство на підставі Закону № 3985-ІХ

Процедура превентивної реструктуризації	Законом додано до юрисдикції господарських судів справи про превентивну реструктуризацію (поряд із ще чинними процедурами санації до відкриття провадження у справі про банкрутство, які мають бути звершені відповідно до попередньої редакції КУзПБ).
Обов'язки повідомлення про виявлення ознак неплатоспроможності	Відповідно до ч. 2 ст. 4 КУзПБ аудитор або бухгалтера зобов'язані повідомити боржника про ознаки неплатоспроможності протягом 10 днів, але відповідальність за це не передбачена. Водночас ч. 6 ст. 34 КУзПБ зобов'язує боржника подати заяву про банкрутство до суду протягом місяця у разі виникнення неплатоспроможності, зокрема якщо задоволення вимог одного або кількох кредиторів призведе до неможливості виконання грошових зобов'язань боржника в повному обсязі перед іншими кредиторами або якщо розмір грошових зобов'язань боржника, строк виконання яких настав, перевищує вартість активів боржника, та в інших випадках, передбачених КУзПБ. За порушення цього обов'язку керівник несе солідарну відповідальність. Відсутність відповідальності бухгалтера може дозволити органу управління боржника ухилитися від виконання цього обов'язку, адже його дотримання залежить від дій зазначених фахівців.
Дії боржника при виявленні ознак неплатоспроможності чи її загрози	Закон № 3985-ІХ вимагає, щоб заява про превентивну реструктуризацію містила дані про неплатоспроможність або її загрозу. Водночас положення ч. 6 ст. 34 КУзПБ зобов'язують боржника подати заяву про банкрутство протягом місяця після виявлення таких обставин. Водночас, відповідно до ст. 4 КУзПБ виконавчому органу боржника, а у випадках, передбачених законом, – засновникам (учасникам, акціонерам) боржника, власнику майна (органу, уповноваженому управляти майном) боржника, надається вибір при реалізації обов'язку відносно вжиття заходів щодо запобігання неплатоспроможності боржника: здійснення позасудового врегулювання боргу, ініціювання процедури превентивної реструктуризації боржника, ініціювання процедури реструктуризації відповідно до Закону України «Про фінансову реструктуризацію». Відповідно до ч. 5 ст. 33-1 предметом превентивної реструктуризації можуть бути грошові вимоги до боржника за зобов'язаннями, строк виконання яких настав, а також грошові вимоги до боржника за зобов'язаннями, строк виконання яких настане протягом процедури превентивної реструктуризації та внаслідок невиконання яких боржник може стати неплатоспроможним. Відповідно до ч. 5 ст. 33-7 КУзПБ під час процедури превентивної реструктуризації положення ч. 6 ст. 34 КУзПБ щодо боржника не застосовується.
Обов'язок підвищеного стандарту доказування	Якщо боржником ініційована процедура превентивної реструктуризації, та наявні обставини, визначені у ч. 6 ст. 34 КУзПБ, на боржника покладається обов'язок підвищеного стандарту доказування щодо перспектив виконання плану превентивної реструктуризації.

Продовження таблиці 1

<p>Підстави для відмови у відкритті процедури превентивної реструктуризації</p>	<p>Господарський суд відмовляє у відкритті процедури превентивної реструктуризації, якщо щодо боржника постановлено ухвалу господарського суду про прийняття заяви кредитора про відкриття провадження у справі про банкрутство, а також щодо боржника відкрито провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) або затверджено план превентивної реструктуризації, який перебуває на стадії виконання, щодо боржника протягом календарного року до моменту подання заяви про відкриття процедури превентивної реструктуризації здійснювалася процедура превентивної реструктуризації тощо (ст. 33-5 КУзПБ).</p>
<p>Проміжне фінансування</p>	<p>Проміжне фінансування має надаватись на звичайних ринкових умовах. Водночас відповідні умови мають бути оцінені, що вимагає спеціальних знань. Законом не визначено хто оцінює їх відповідність звичайним умовам ринку та як вони застосовуються в процедурі превентивної реструктуризації, особливо в умовах війни, макроекономічних факторів або повоєнного відновлення. Проведення відповідних судових експертиз, які є досить довгими та коштовними для ММП, знижуватимуть ефективність превентивної реструктуризації, тому слід покладатись на компетентність та підвищення кваліфікації арбітражних керуючих та розумну судову дискрецію.</p>
<p>«Фраудаторний правочин»</p>	<p>Визначення поняття «фраудаторний правочин» не надано. Верховний Суд з 2017 року тлумачить його як правочин боржника, укладений на шкоду кредитору. У Законі розмежовуються наступні правочини: правочини з відчуження майна, що не відповідають критеріям розумності (економічної доцільності, наявності ділової мети) та добросовісності; фраудаторні правочини; правочини, які підлягають визнанню недійсними на підставі ст. 42 КУзПБ. Фраудаторні правочини можуть визнаватися недійсними за загальними підставами ЦК України та спеціальними нормами КУзПБ.</p>
<p>Розгляд господарським судом, в провадженні якого перебуває справа про банкрутство, податкових спорів</p>	<p>Спори щодо стягнення грошових зобов'язань (податкового боргу) згідно Податкового кодексу України розглядаються господарським судом, який веде справу про банкрутство (неплатоспроможність) (ч. 2 ст. 7 КУзПБ). До прийняття Закону Верховний Суд дотримувався позиції, що спори між платником податків у процедурі банкрутства та податковим органом належать до юрисдикції адміністративних судів.</p>
<p>Касаційне оскарження судових рішень</p>	<p>Касаційному оскарженню не підлягають ухвали про затвердження плану санації у справах про банкрутство та плану реструктуризації боргів фізичних осіб. Водночас ч. 2 ст. 33-6 КУзПБ передбачає касаційне оскарження ухвал про затвердження чи відмову в затвердженні плану превентивної реструктуризації та ухвал про закриття цієї процедури. Нова редакція ч. 3 ст. 9 КУзПБ також дозволяє включати скарги на рішення апеляційних судів у справах про банкрутство, які не підлягають окремому оскарженню, до касаційної скарги на інші ухвали чи постанови.</p>
<p>Особи, яких визнано заінтересованими стосовно боржника</p>	<p>Розширено коло заінтересованих осіб щодо боржника, кредитора та арбітражного керуючого, до яких віднесено осіб, які отримали майно боржника за сумнівними правочинами або брали участь у фраудаторних угодах, визнаних недійсними. Віднесення до заінтересованих осіб потребуватиме судового рішення, що вплине на роботу зборів або комітету кредиторів.</p>
<p>Підстави втрати права вирішального голосу</p>	<p>Заінтересовані кредитори не мають вирішального голосу на зборах кредиторів. Ці правила діють у справах, відкритих до набрання чинності законом, що може змінити розподіл голосів і вплинути на результати справ.</p>

Розроблено автором за [22; 31].

попередження неплатоспроможності. Директива ЄС 2019/1023 пропонує два основні підходи до побудови цих систем: модель самооцінки та модель втручання [34]. Аналіз Закону України № 3985-IX свідчить, що український законодавець обрав гібридний підхід у бік пріоритету елементів моделі втручання. Впроваджена система має наступні ключові характеристики:

- закон встановлює каскадний механізм втручання, який передбачає послідовне залучення різних суб'єктів до процесу виявлення та реагування на ознаки неплатоспроможності. Відповідно до ст. 4 Закону № 3985-IX, першою ланкою виступають бухгалтери та аудитори, які зобов'язані протягом 10 днів повідомити боржника про виявлені ознаки неплатоспроможності. Наступною ланкою є керівник боржника, який має 30-денний термін для інформування засновників та власників. Завершальною ланкою виступає виконавчий орган, який повинен вжити конкретних заходів щодо запобігання неплатоспроможності;

- характерною особливістю обраної моделі є її імперативний характер. На відміну від моделі самооцінки, яка передбачає добровільне використання інструментів діагностики, український законодавець встановив систему обов'язків для всіх учасників процесу з відповідною відповідальністю за їх невиконання (ч. 4 ст. 4 Закону № 3985-IX);

- важливим елементом впровадженої системи є інституціоналізований зовнішній контроль через державний орган з питань банкрутства (ст. 3 Закону № 3985-IX) та обов'язкове залучення професійних суб'єктів – аудиторів та бухгалтерів;

- міжкласове затвердження плану превентивної реструктуризації: інститут, аналогічний «cross-class stand-down», дозволяє затвердити план реструктуризації навіть за відсутності згоди всіх класів кредиторів. Законодавець встановлює умови для крос-класового затвердження плану

реструктуризації: план має бути схвалений або більшістю класів залучених кредиторів, за умови що одним із цих класів є клас забезпечених кредиторів, або хоча б одним із класів залучених кредиторів з правом голосу (крім засновників або класу, який при банкрутстві не отримав би жодного погашення своїх грошових вимог); класи залучених кредиторів з правом голосу, які проголосували проти схвалення плану превентивної реструктуризації, перебувають в умовах не гірших, ніж класи залучених кредиторів того самого рангу, та в більш сприятливих умовах, ніж молодші класи залучених кредиторів; жоден клас у результаті виконання плану не може отримати більше розміру своїх вимог. Важливою гарантією захисту прав кредиторів є можливість проведення оцінки плану щодо дотримання критерію найкращих інтересів кредиторів та можливість оскарження застосування крос-класового затвердження. Запровадження цього механізму створює додаткові можливості для відновлення платоспроможності боржників.

Водночас, необхідно відзначити, що українська імплементація моделі втручання є, як і передбачається рамками Директиви ЄС 2019/1023, неповною та водночас дещо несистемною. Зокрема, ще не було реалізовано комплексно механізми медіації, чіткі кількісні та якісні тригери для втручання, деталізовані етапи заходів реагування. У національному законодавстві на цей час не відображено елементи моделі самооцінки (знаходяться в розробці до набрання чинності Законом № 3985-IX до 1 січня 2025 року), що пов'язані зі створенням програмного забезпечення для самодіагностики, встановленням фінансових показників для самоаналізу, розробкою онлайн-інструментів для самостійної оцінки ризиків. Український законодавець зробив важливий крок у напрямку створення системи раннього попередження

неплатоспроможності, водночас імплементація цієї моделі потребує деталізації та подальшого вдосконалення після впровадження з урахуванням створення методології оцінки ефективності.

Крім того, аналіз положень Закону № 3985-IX свідчить про зближення підстав для ініціювання процедур банкрутства та превентивної реструктуризації. Зокрема, відповідно до ст. 34 та ст. 33-4 КУзПБ загроза неплатоспроможності та неплатоспроможність можуть бути підставами для відкриття провадження у справі про банкрутство за заявою боржника або про відкриття процедури превентивної реструктуризації. Диференціація цих процедур заснована не на формальних критеріях стану боржника, а на цільовій спрямованості та правових наслідках кожної з них. Якщо превентивна реструктуризація орієнтована на раннє виявлення та подолання фінансових труднощів при збереженні контролю боржника над підприємством, то процедура банкрутства передбачає більш імперативні механізми та може призвести до ліквідації суб'єкта господарювання. Вибір між цими процедурами та їх доцільність має ґрунтуватися на комплексній оцінці реальної можливості відновлення платоспроможності, наявності життєздатної бізнес-моделі та готовності кредиторів до діалогу щодо реструктуризації заборгованості з урахуванням їх найкращих інтересів. Зокрема це підтверджується положеннями ст. 33-22 КУзПБ, відповідно до яких господарський суд відмовляє у затвердженні плану превентивної реструктуризації, якщо план не відповідає критерію найкращих інтересів кредиторів, наявні очевидні підстави вважати, що план превентивної реструктуризації не має розумної перспективи бути виконаним та запобігти неплатоспроможності або забезпечити життєздатність боржника. Водночас підстави «очевидності», «розумності перспективи»,

«забезпечення життєздатності» не забезпечують правову визначеність, надають простір для зловживань з боку учасників процедур, дискреції суду, а проведення експертних досліджень суттєво ускладнює процедуру.

Висновки. Європейські рамки превентивної реструктуризації визначають прозорість, доступність та гнучкість процедур, що особливо актуально для мікро-, малих і середніх підприємств (ММСП), які є важливою складовою економічної стабільності. Директива ЄС 2019/1023, побудована на цих стандартах, зосереджена на попередженні банкрутства та підтримці життєздатності бізнесу. Її імплементація в Україні через Закон № 3985-IX є значним кроком до гармонізації національного законодавства з європейськими вимогами, спрямованими на створення сприятливих умов для підприємницької діяльності, економічної стійкості. Водночас процес впровадження стикається з такими викликами, як деталізація процедур, розробка механізмів раннього попередження та забезпечення доступності для всіх суб'єктів господарювання, зокрема для ММСП. Особливого значення набуває інтеграція цифровізації, управління нематеріальними активами та підтримка «зеленого переходу». Реформа системи неплатоспроможності України, передбачена Матрицею реформ 2024 року, спрямована на доступність реструктуризації, цифровізацію процедур та спрощення для ММСП, підвищення прозорості та інноваційності правового регулювання, що сприяє економічній стабільності, залученню інвестицій та інтеграції України до Європейського Союзу.

Імплементація Директиви ЄС 2019/1023 через прийняття Закону України № 3985-IX відображає гібридний підхід до моделі національної системи неплатоспроможності та превентивної реструктуризації. Ключовими досягненнями є запровадження комплексної системи раннього попе-

редження з поетапним механізмом втручання, що забезпечує послідовну взаємодію професійних суб'єктів: від бухгалтерів та аудиторів до керівництва та власників, засновників підприємства. Враховуючи особливу роль ММП в економіці України, законодавець поступово планує впроваджувати диференційований підхід через спеціальні типові форми планів реструктуризації, адаптував під особливості ММП вартість послуг адміністратора та процедуру, зокрема альтернативні можливості подання заяви про відкриття процедури. Важливим нововведенням стала імплементація механізму міжкласового затвердження плану реструктуризації (cross-class cram-down), що забезпечує баланс між ефективністю процедури та захистом прав кредиторів.

Водночас для формування цілісної та ефективної системи превентивної реструктуризації подальшого розвитку потребує низка напрямків, певні з яких мають розроблятися Кабінетом Міністрів України. Зокрема, на рівні актів Кабінету Міністрів України потребує затвердження типових форм планів превентивної реструктуризації, адаптовані для суб'єктів ММП. Міністерство юстиції України має розробити порядок підготовки та підвищення кваліфікації арбітражних керуючих, механізми контролю за їх діяльністю, методологію визначення критеріїв загрози неплатоспроможності. Також є необхідною розробка методичних рекомендацій для професійних суб'єктів щодо виявлення та реагування на ознаки неплатоспроможності в межах системи раннього попередження, розвиток інструментів самодіагностики, включаючи спеціалізоване програмне забезпечення та онлайн-платформи оцінки ризиків, що дозволить суб'єктам господарювання своєчасно виявляти та реагувати на ознаки фінансових труднощів. Також необхідний більш системний підхід до механізму медіації.

Особливої уваги заслуговує необхідність адаптації впроваджуваних

механізмів до специфічних умов воєнного стану та повоєнного відновлення, що вимагає розробки додаткових інструментів підтримки підприємств, які постраждали внаслідок бойових дій або вимушені були релокуватися. Адаптація відповідних рамок реструктуризації до національних економічних та соціально-політичних умов сприятиме збереженню бізнесу, захисту робочих місць та економічному відновленню України. При цьому важливо забезпечити баланс між доступністю процедур для боржників та належним захистом прав кредиторів, що є ключовою умовою ефективності системи превентивної реструктуризації, адаптованої до національних умов та викликів воєнного часу.

У статті досліджено процес імплементації Україною Директиви ЄС 2019/1023 про превентивну реструктуризацію в контексті євроінтеграційних зобов'язань, економічних та соціально-політичних викликів, спричинених військовою агресією. Визначено основні напрямки виконання міжнародних зобов'язань України, що зумовили реформування процедур неплатоспроможності. Констатовано важливе значення чітких та доступних національних інструментів запобігання банкрутству та відновлення платоспроможності боржників, своєчасного виявлення ознак кризи на підприємстві, визначення додаткових можливостей для відновлення платоспроможності компаній, доступності інформації для компаній про механізми запобігання неплатоспроможності та раннього попередження.

На основі аналізу загальних рамок Директиви ЄС 2019/1023 та Закону № 3985-IX систематизовано нововведення у сфері превентивної реструктуризації, серед яких: запровадження системи раннього попередження неплатоспроможності, особливості процедур

для мікро-, малих та середніх підприємств (ММСП), механізм міжкласового затвердження планів реструктуризації (cross-class cram-down). Визначено переваги нового законодавства для підтримки бізнесу, зокрема в умовах воєнного стану та економічного відновлення.

Розглянуто основні виклики, пов'язані з упровадженням ефективної системи превентивної реструктуризації, серед яких: механізмів самодіагностики, деталізація каскадного механізму втручання, необхідність впровадження медіаційних інструментів та цифровізації процедур. Проаналізовано актуальність адаптації правових механізмів до потреб ММСП, а також важливість створення типових форм планів реструктуризації, доступних для цієї категорії підприємств.

Обґрунтовано важливість інтеграції нововведень із національним правовим контекстом, врахування особливостей воєнного часу та post-war recovery, забезпечення балансу між інтересами боржників і кредиторів. Визначено перспективи подальшої модернізації системи превентивної реструктуризації України відповідно до європейських стандартів, спрямованої на підтримку економічної стабільності, збереження бізнесу та інтеграцію до європейського ринку.

Ключові слова: неплатоспроможність, превентивна реструктуризація, банкрутство, Директива ЄС 2019/1023, раннє попередження, євроінтеграція, мікро-, малі та середні підприємства (ММСП).

Sinegubov O. Ukraine's implementation of EU Directive 2019/1023 on preventive restructuring: background, status and challenges

The article examines the process of Ukraine's implementation of the EU Directive 2019/1023 on preventive

restructuring in the context of European integration obligations, economic and socio-political challenges caused by military aggression. The main directions of Ukraine's implementation of international obligations that led to the reform of insolvency procedures are identified. The importance of clear and accessible national instruments for preventing bankruptcy and restoring the solvency of debtors, timely identification of signs of crisis at the enterprise, identification of additional opportunities for restoring the solvency of companies, and availability of information for companies on insolvency prevention and early warning mechanisms is noted.

Based on the analysis of the provisions of EU Directive 2019/1023 and Law No. 3985-IX, the author systematises the innovations in the field of preventive restructuring, including: the introduction of an early warning system for insolvency, simplification of procedures for micro, small and medium-sized enterprises (MSMEs), and a mechanism for cross-class approval of restructuring plans (cross-class cram-down). The benefits of the new legislation for business support, in particular in the context of martial law and economic recovery, are identified.

The main challenges associated with the implementation of an effective system of preventive restructuring are considered, including: the lack of developed self-diagnostic mechanisms, the detailing of the cascade mechanism of intervention, the need to introduce mediation tools and digitalisation of procedures. The author analyses the relevance of adapting legal mechanisms to the needs of MSMEs, as well as creating standard forms of restructuring plans available for this category of enterprises.

The importance of integrating innovations with the national legal context, taking into account the peculiarities of wartime and post-war

recovery, and ensuring a balance between the interests of debtors and creditors is substantiated. The author identifies the prospects for further modernisation of Ukraine's preventive restructuring system in accordance with European standards aimed at maintaining economic stability, preserving business and integrating into the European market.

Key words: insolvency, preventive restructuring, bankruptcy, EU Directive 2019/1023, early warning, European integration, micro, small and medium-sized enterprises (MSMEs).

Література:

1. Ukraine 2024 Report Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions «2024 Communication on EU enlargement policy». European Commission, 30.10.2024. SWD (2024) 699 final. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf
2. Bork R. *The Preventive Restructuring Directive: A Political Compromise in Trilogue Negotiations and the Inevitable Adoption*. INSOL Europe. Euro Fenix, Spring 2019. P.18–20. URL: <https://www.insol-europe.org/download/documents/15>
3. Garcimartin F. *Cross-Border Restructuring Proceedings in the EU: The Insolvency Regulation and the Future Directive on Restructuring Proceedings*. SSRN Electronic Journal, 22 Jul 2018. 10 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=3205217>
4. Engelberg M., Guthlin S., Bech J., Jensen K. S. *Statutory Priorities in the New Nordic Restructuring Laws*. Stockholm University Research Paper. 2024. № 134. 90 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=4759401> (дата звернення: 08.12.2024).
5. Mokal R. *The 'Too Much Unfair Value' Approach to the UK Cramdown*. SSRN Electronic Journal, 24 Oct 2024. 24 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=4993883>
6. Madaus S. *Is the Relative Priority Rule Right for Your Jurisdiction? A Simple Guide to RPR*. SSRN Electronic Journal, 19 Apr 2021. 9 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=4993883>
7. Richter T., They A. *Claims, Classes, Voting, Confirmation and the Cross-Class Cram-Down*. INSOL Europe. SSRN Electronic Journal, 14 Apr 2020. 45 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=3575511>
8. Sanjuan E. *Best interest of creditors test in the EU Directive 2019/1023 on Company Restructuring. Proposed reform of Spanish Insolvency Law. BloC-Test*. SSRN Electronic Journal, 2 Sep 2021. 17 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=3914587>
9. Skauradszun D. *Restructuring Companies During and After the COVID-19 Pandemic: A Law & Economics Approach*. Nottingham Insolvency and Business Law eJournal, 12 May 2021. 29 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=3844530>
10. Paterson S. *The Conceptual Foundation of Cross-Class Cramdown*. SSRN Electronic Journal, 22 Oct 2024. 30 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=4959732>
11. Didea I., Ilie D. M. *COVID-19 – The Catalyst of a Legislative Reform in the Field of Innovation and Development in Business Law* / eds. Bonneau T., Tache C. E. P. 2021. 360 p. URL: <https://adjuris.ro/books/idbl/Innovation%20and%20Development%20in%20Business%20Law.pdf>
12. Гринчишин Я. *Превентивна реструктуризація як новий тренд законодавства про неплатоспроможність*. Облік і фінанси. 2021. № 2(92). С. 51–60. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1334306>
13. Дерлюк В. Д. *Санація як альтернатива банкрутству*. Ірпінський юридичний часопис. 2024. Вип. 2(15). С. 95–109. DOI: [https://doi.org/10.33244/2617-4154-2\(15\)-2024-95-109](https://doi.org/10.33244/2617-4154-2(15)-2024-95-109)
14. Завідна Л., Миколайчук І., Намлієв Є. *Реструктуризація бізнесу як стратегія адаптації підприємства до змін в умовах війни*. International Interdisciplinary Scientific Journal "Expert". 2024. Vol. 1, Issue 3. С. 5–28. DOI: <https://doi.org/10.62034/2815-5300/2024-v1-i3-001>
15. Kononov O. *Post-war economic recovery of Ukraine: what role could the EU Preventive Restructuring Directive 2019/1023 play for the Ukrainian small and medium-sized enterprises?* American Bankruptcy Law Journal. 2023. Vol. 97(4). P. 757–835. URL: <https://www.ablj.org/post-war-economic-recovery-of-ukraine-what-role-could-the-eu-preventive-restructuring-directive-2019-1023-play-for-the-ukrainian-small-and-medium-sized-enterprises-html/>

16. Kononov O. *Ukrainian Preventive Restructuring: First Transposition of Directive (EU) 2019/1023 by a Non-Member State. European Insolvency and Restructuring Journal*. 2024. Vol. 3. P. 1–38. URL: <https://eirjournal.com/article/view/18605>

17. Поляков Р. Б. Порівняльно-правова характеристика досудової санації за правом України та Німеччини. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2022. № 3 (77). С. 23–40. DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2022.3.3>

18. Поляков Р. Б. Порівняльно-правові аспекти регулювання процедури банкрутства в Німеччині та Україні: монографія. Чернівці: Технодрук, 2021. 256 с.

19. Поєдинок В. В., Коваленко І. В. Відповідальність директорів у процедурах неспроможності (банкрутства) за законодавством ЄС та окремих держав-членів ЄС. *Економіка та право*. 2021. № 1. С. 48–60. DOI: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2021.01.048>

20. Філатов В. А. Забезпечення доступу мікро- та малих підприємств боржників до процедур банкрутства в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 7. С. 206–210. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-7/48>

21. Боярчук М. Превентивна реструктуризація в теорії та практиці. Частина 1. *Юридична газета online*. 16 грудня 2024. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/preventivna-restrukturizaciya-v-teorii-i-ta-praktici-chastina-1.html>

22. Боярчук М. Імплементована Директива ЄС у банкрутних процедурах: основні зміни. *Юридична газета online*. 15 листопада 2024. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/implementovana-direktiva-es-u-bankrutnih-procedurah-osnovni-zmini.html>

23. Меморандум про взаєморозуміння між Україною як Позичальником та Європейським Союзом як Кредитором. Інструмент надання підтримки Україні на 2023 рік (макрофінансова допомога +) до 18 мільярдів євро. URL: <http://surl.li/jclxoi>

24. Про затвердження Дорожньої карти щодо діяльності з розбудови потенціалу для підтримки впровадження Кодексу України з процедур банкрутства: Наказ Міністерства юстиції України від 26.09.2023 № 3427/5. URL: <https://minjust.gov.ua/files/general/2023/09/29/20230929154536-82.pdf>

25. Матриця реформ в Україні 2024. Кабінет Міністрів України: вебсайт. URL: <https://reformmatrix.mof.gov.ua/>

26. План для реалізації Ukraine Facility 2024-2027. Програма підтримки економіки. UA. Ukraine Facility. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/>

27. Directive (EU) 2019/1023 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and disqualifications, and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132 (Directive on restructuring and insolvency). *Official Journal of the European Union*. 26.6.2019. L 172/18. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32019L1023>

28. Regulation (EU) 2024/792 of the European Parliament and of the Council of 29 February 2024 establishing the Ukraine Facility. *Official Journal of the European Union*. 29.2.2024. Series L. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/792/oj>

29. MFA programmes (including Ukraine). European Commission: web-site. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/eu-borrower-investor-relations/mfa-programmes-including-ukraine_en (дата звернення: 10.12.2024).

30. Індикатори Ukraine Facility. URL: https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/10/indicators-uf_ukr.pdf

31. Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства та деяких інших законодавчих актів України щодо імплементації Директиви Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу 2019/1023 та запровадження процедур превентивної реструктуризації: Закон України від 19.09.2024 № 3958-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3985-20#Text>

32. Хорунжий Ю. Банкрутів стане менше? Україна на вимогу ЄС розробляє реформу сфери неплатоспроможності. *Економічна правда*. 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/09/26/704737/>

33. Філатов В. Шляхи ефективного застосування процедур банкрутства. *Юридична Газета online*. 2024. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankrutstvo-i-restrukturizaciya/shlyahi-efektivnogo-zastosuvannya-procedur-bankrutstva.html>

34. Garrido J.M., DeLong Ch.M., Rasekh A., Rosha A. *Restructuring and Insolvency in Europe: Policy Options in the Implementation of the EU Directive*. 2021. № 152. IMF eLIBRARY: web-site. DOI: <https://doi.org/10.5089/9781513573595.001>

